

УДК 330.142.211.4

Радева О.Г.

Запорізький національний університет

ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто основні фактори, що впливають на формування амортизаційної політики підприємства. Запропоновано шляхи удосконалення амортизаційної політики підприємства.

Ключові слова: амортизаційна політика, оновлення основних засобів, методи амортизації, знос основних засобів.

Radeva O.

OF DEPRECIATION POLICY ENTERPRISE

Basic factors which influence on forming of depreciation policy of enterprise are considered in the article. The ways of improvement of depreciation policy of enterprise are offered.

Key words: depreciation policy, updating of fixed assets, depreciation methods, depreciation of fixed assets.

Радева О.Г.

ФОРМИРОВАНИЯ АМОРТИЗАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены основные факторы, которые влияют на формирование амортизационной политики предприятия. Предложены пути усовершенствования амортизационной политики предприятия.

Ключевые слова: амортизационная политика, обновление основных средств, методы амортизации, износ основных средств.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Зміна економічних умов відтворення основного капіталу в українській економіці спричинила необхідність дослідження системи амортизації основних засобів, фінансово-економічного змісту формування і подальшої реалізації амортизаційної політики підприємства. Це обумовлено тим, що амортизаційна політика держави і окремих підприємств зокрема є одним з основних чинників відновлення основних засобів і, як наслідок, зростання економічного потенціалу підприємства.

В умовах ринкового господарювання основні засоби є

найважливішим елементом виробничого процесу. Політика управління відтворенням основних засобів є часткою фінансової стратегії підприємств, що полягає у формуванні необхідного об'єму і складу, раціоналізації і оптимізації структури і джерел надходження основних засобів. На рівні підприємств визначення амортизаційної політики розглядається як другорядне питання, не знаходить відповідного місця у вирішенні завдань оновлення основних засобів підприємства. Амортизаційні відрахування в значній частині використовуються не за своїм безпосереднім призначенням.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання формування амортизаційної політики держави та підприємств, обґрунтування економічно доцільних термінів служби основних засобів розглядалися у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема, А.Г.Савченка, Т.Д.Косової, І.І.Вініченка, М.А.Проданчука. [1–4] На особливу увагу заслуговують дослідження М.Чумаченка, А.Грінька, П.Житного, в яких надаються критичні зауваження й обґрунтовується, що амортизаційні відрахування мають подвійну функцію, тобто, з одного боку, вони є розрахунковими витратами в собівартості продукції, а з іншого – їх сума є джерелом фінансування оновлення основних засобів підприємства. Проте ряд теоретичних, методичних та практичних завдань щодо формування амортизаційної політики підприємства потребують удосконалень, зокрема, обґрунтування оптимального з точки зору відповідності реальним тенденціям відтворення механізму амортизації промислового підприємства.

Цілі статті. Метою цієї статті є удосконалення теоретико-методичних підходів до формування амортизаційної політики підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Економічні процеси, що відбуваються в економіці, визначили різноманіття господарської діяльності підприємств як суб'єктів підприємницької діяльності. Основним результатом діяльності підприємств є отримання прибутку і підвищенню рентабельності виробництва що багато в чому залежить від ефективності використання основних засобів підприємства та їх оновлення. Основні засоби є важливим елементом національного багатства країни і базою економічного потенціалу виробничого підприємства, визначають його матеріально-технічний потенціал, створюють передумови для збільшення обсягів виробництва, а отже, впливають на ефективність розвитку виробництва на макроекономічному рівні.

Саме механізм амортизації дозволяє забезпечити відповідність темпів оновлення основних фондів підприємства темпам зміни техніки та технологій.

В Україні відтворювальна функція амортизації реалізується не повною мірою, що обумовлене суперечностями у використанні амортизації як економічного регулятора: разом з функцією фінансування відтворення основних фондів підприємства амортизація виконує також фіскальну функцію, і держава на певних етапах використовує амортизацію переважно як фіскальний інструмент.

Дослідження процесу відновлення основних засобів дозволило виявити ряд особливостей:

- вплив на технічну сторону економіки: склад основних засобів та їх стан більшою мірою, чим будь-який інший чинник виробництва визначає технологічний аспект виробництва. Саме кількість і якість основних засобів, що використовуються, є найважливішою ознакою розвиненості економічної системи;

- висока здібність до відтворення: в умовах ринку чинник «капітал» має тенденцію до накопичення, оскільки, продаючи готову продукцію, підприємство направляє отримані доходи на розширення або вдосконалення своїх виробничих потужностей;

- пропорційність циклу відтворення: в умовах ринку відтворювальний процес основного капіталу повинен бути спрямований не тільки державою за допомогою проведення єдиної технічної і інвестиційної політики, але і активно залучати господарюючих суб'єктів – учасників ринкових відносин;

- завершеність циклу відтворення означає раціональне формування і використання для оновлення основного капіталу джерел інвестицій на підприємствах;

- використання диференційованої системи вартісних оцінок основного капіталу;

- функціональна корисність основних засобів зберігається протягом ряду років, тому витрати з їх придбання і експлуатації розподілені в часі;

- різнопланова оцінка використання основних засобів залежно від їх виду, приналежності, характеру участі у виробничому процесі, а також призначення. Оскільки основні засоби обслуговують не лише виробничу сферу діяльності підприємства, але і соціально-побутову, ефективність їх використання визначається не лише економічними, але і соціальними, екологічними і іншими чинниками.

Оскільки амортизаційна політика, що проводиться, на макро- і мікрорівні найістотнішим чином впливає на показники ефективності і фінансові результати роботи підприємств, виникла необхідність систематизувати її основні елементи і зміст.

При формуванні амортизаційної політики підприємства враховуються наступні фактори:

- стан, структура та питома вага основних засобів, що впливає на розмір амортизаційних відрахувань;

- модель оцінки основних засобів, наприклад, застосування первісної оцінки основних засобів не враховує змін ринкової вартості основних засобів і нарахування амортизації не відображає реального надходження вигод від використання основних засобів;

- дозволені законодавством методи амортизації, що визначаються ПСБО № 7 «Основні засоби», а саме: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий;

- склад та структура основних фондів, що використовуються; методи амортизації диференціюються в розрізі активної та пасивної частин основних фондів;

- темпи інфляції, інфляція справляє негативний вплив на реальну вартість накопичених засобів амортизаційного фонду.

В цілому амортизаційна політика впливає на певні важелі на макрорівні, які впливають на ступінь оновлення основного капіталу, створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, удосконалення податкової системи.

На мікрорівні при здійсненні ефективної амортизаційної політики йде процес оновлення активної частки основних виробничих засобів, підвищується технічний рівень виробництва. Все це створює достатні передумови для зниження собівартості продукції і максимізації прибули, які є основними факторами стійкої діяльності підприємств.

Висновки. Одним з ефективних шляхів рішення питань удосконалення амортизаційної політики на підприємствах є накопичення та цільове використання коштів амортизаційного фонду підприємства.

Необхідність даного заходу підкріплюється наступними обставинами:

- якісний стан основних засобів і їх розширене відтворення на основі впровадження науково-технічних досягнень є найважливішою умовою підвищення конкурентоспроможності економіки;

– основні засоби більшості підприємств складають основну частку всіх активів, тому від їх характеристик і раціонального використання залежить ефективність функціонування кожного окремого господарюючого суб'єкта;

– найбільш реальними і постійними власними засобами підприємства, що направляються на відтворення основних засобів, є саме амортизаційні відрахування.

В даний час підприємствам надано право самостійно вирішувати питання використання коштів амортизаційного фонду. У зв'язку з кризисним положенням української економіки, різким браком фінансових ресурсів і наявністю неплатежів амортизаційні відрахування стали одним з джерел фінансування поточних витрат.

Амортизаційні відрахування «розчинені» у виручці від реалізації продукції і за даними звітності не можна точно визначити, скільки їх направлено на капітальні вкладення, оплату праці працівників, формування оборотних коштів, покриття збитків. Це сприяє знеособленню цільових засобів і використанню їх не на інвестиційні цілі. За оцінками фахівців тільки 25% нарахованій амортизації вкладається в інвестиції, ще 25% – на поточні потреби, а останні 50% переходять на подальші роки у зв'язку з незабезпеченням грошовим покриттям.

Такий підхід неправомірний, оскільки в цьому випадку втрачається всякий економічний сенс амортизаційних відрахувань. При використанні амортизаційних відрахувань за цільовим призначенням вони вкладаються у виробництво і забезпечують дохід на рівні рентабельності власного капіталу. Той факт, що амортизаційні відрахування практично невід'ємні від інших грошових потоків, не означає, що їх особлива природа не має значення. Об'єм коштів, що направляються на амортизацію, має бути, принаймні, достатнім для відновлення зношеної частки основного капіталу, що, у свою чергу, має вирішальне значення для стійкого функціонування господарюючого суб'єкта на ринку. Нецільове витрачання амортизаційних засобів приводить до звуження капітальної бази підприємства, розвитку вузьких місць виробництва (низька якість продукції, що випускається, високий відсоток браку, неритмічність виробництва і так далі).

На величину амортизаційних відрахувань на підприємстві впливають багато чинників, проте найбільш важливими з них є: прийнятий спосіб числення амортизації і спосіб переоцінки основних фондів. У зв'язку з цим, одним з найважливіших завдань амортизаційної політики повинне стати відновлення відтворювальної функції амортизації.

Для подолання негативних тенденцій в амортизаційній політиці, зростання ролі амортизації як джерела фінансування оновлення основних фондів, створення зацікавлення впровадження у виробництво сучасних технологій необхідно переглянути підходи до формування груп основних фондів, їх оцінки та встановлення для них норм амортизації.

1. Чумаченко М. Амортизаційні відрахування – суттєве джерело фінансування інвестицій підприємства / М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 8. – С. 6–8.
2. Савченко А.Г. Підвищення інвестиційного потенціалу прискореної амортизації / А.Савченко, А.Никифоров // Економіка України. – 2007. – № 11. – С. 21–34.
3. Косова Т.Д. Амортизація як інвестиційний ресурс підприємства / Т.Д.Косова // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 9. – С. 157–171.
4. Вініченко І.І. Амортизаційна політика в інвестиційній діяльності підприємств / І.І.Вініченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 8. – С. 3–6.
5. Проданчук М. Концепція амортизаційної політики та її вплив на формування основних засобів / М. Проданчук // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 29–34.
6. Огійчук М. Амортизаційні відрахування як джерело фінансового забезпечення відтворення основних засобів у сільському господарстві / М.Огійчук, К.Утенкова // Економіка АПК. – 2007. – №7. – С. 90–95.
7. Хотомлянський О. Амортизаційний фонд як джерело відтворення основних засобів / О.Хотомлянський // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 38–42.